

Phố Hàng Mã

HOÀN KIẾM VỚI NHỮNG PHỐ HÀNG XƯA

THS.KTS NGUYỄN PHÚ ĐỨC

Làng và làng nghề thủ công gắn với Hà Nội từ khi hình thành, phát triển nhưng phải kể từ khi Vua Lý Công Uẩn dời đô về Thăng Long thì mới thực sự thay đổi lớn. Thợ giỏi, tài hoa, khéo léo được triều đình Lý, Trần, Lê trưng tập từ các làng nghề truyền thống của cả nước về xây dựng kinh thành, dần ở lại và sinh cư, lập nghiệp.

Nhà Lý quê Đình Bảng, nhà Trần miền biển, nhà Lê, Trịnh ở Thanh Hóa, Nghệ An khi định đô ở Thăng Long, Đông Đô cũng kéo theo thợ thủ công tài giỏi. Nên có thể thấy hầu như các nghề trên nước Việt có, thì Hà Nội đều có nhưng để đủ sức sinh cư, lập nghiệp và cung cấp hàng hóa cho Kinh thành và cư dân Thăng Long thì các thợ giỏi phải đua sức, tranh tài, sản phẩm

đặc sắc, tinh xảo hơn nghề quê gốc, tạo nên đặc trưng văn hóa làng nghề Thăng Long - Hà Nội, thu hút khách khắp nơi tìm đến các phường thủ công,

Thăng Long thời Lý Trần gồm 61 phường, thời Lê 36 phường và 12 nghề thủ công. Việc làm ăn, buôn bán thời Nguyễn và giai đoạn thuộc Pháp ngày càng sôi động, đường sá được mở mang. Cách thức sản xuất và buôn bán tại chỗ kiểu phường hội thay đổi, cấu trúc một căn nhà cũng không còn là nơi kết hợp ở + buôn bán + sản xuất ban đầu mà chuyển sang dạng cửa hiệu của tuyến phố bán chung một mặt hàng, không còn sản xuất tại chỗ mà liên kết với các làng nghề gốc gác. Trong mỗi khu vực vẫn giữ được các đình thờ tổ nghề và mỗi khi có lễ hội thì bá vọng về nơi quê hương của họ.

Những tên phố Hàng ngày nay thể hiện được ngành nghề và mặt hàng của phường hội nghề truyền thống trước đây, làm cho bộ mặt xã hội đô thị phong phú.

Tuy nhiên, thợ thủ công khi về kinh thành vẫn đem theo phong tục tập quán, tín ngưỡng, lối sống, nếp nghĩ, những chuẩn mực đạo đức, giá trị văn hóa từ làng quê họ sinh ra và lớn lên... làm cho văn hóa Thăng Long tỏa sáng, lung linh, phong phú và đa dạng hơn. Đồng thời, cũng làm nên sự kết nối giữa các phố ở kinh thành và các làng nghề - nơi chốn của các nghệ nhân. Và làng nghề - phố nghề đã trở thành nét đặc sắc của văn hóa làng nghề Hà Nội, đặc biệt, ở quận Hoàn Kiếm trong trung tâm đô thị lịch sử và Khu phố Cổ là nơi đặc trưng, minh chứng rõ nét nhất:

Phố Thuốc Bắc

Phố Hàng Đồng

Nghề chạm bạc: Các làng Định Công (quận Hoàng Mai), Châu Khê (Hải Dương), Đồng Tâm (Thái Bình) lập nên phố Hàng Bạc (có đình Kim Ngân thờ tổ sư nghề đúc bạc);

Nghề làm mành: Làng Giới Tố (Yên Phong, Bắc Ninh) lập nên phố Hàng Mành;

Nghề đúc đồng: Làng Đông Mai (Thuận Thành, Bắc Ninh) lập nên phố Ngũ Xã; Làng Bưởi (xã Đại Bái, Thuận Thành, Bắc Ninh) và làng Cầu Nôm (Khoái Châu, Hưng Yên) lập nên phố Hàng Đồng...

Nghề thêu: Quất Động (Thường Tín) lập nên phố Hàng Thêu, Hàng Hành;

Nghề gốm (bát, đĩa, niêu): Làng Bát Tràng (Gia Lâm) lập nên phố Bát Đàn (có đình Nhân Nội);

Nghề nhuộm tơ, lụa: Làng Đan Loan (Bình Giang, Hải Dương) lập nên phố Hàng Đào (Hàng Điếu) có đình Hoa Lộc;

Nghề tiện gỗ, làm kính, làm khóa: Làng Nhị Khê (Thường Tín) lập nên phố Hàng Tiện, Tô Tịch;

Nghề làm quạt giấy: Làng Đào Xá (Ân Thi, Hưng Yên), Canh Hoạch (Thanh Oai) lập nên phố Hàng Quạt (có đền Xuân Phiến);

Nghề làm dao kéo: Làng Canh (huyện Hoài Đức) và làng Đa Sỹ (Kiến Hưng, quận Hà Đông) lập nên phố Sinh Từ (Nguyễn Khuyến ngày nay);

Nghề làm đèn lồng mặt nạ, đầu sư tử phố Hàng Mã với nguồn hàng chủ yếu được sản xuất từ các làng nghề như làng Hào (xã Liêu Xá, huyện Yên Mỹ, tỉnh Hưng Yên), làng Hậu Ái (xã Văn Canh, huyện Hoài Đức);

Nghệ Kim Hoàn biểu diễn tại Đình Kim Ngân

Nghệ nhân Lê Đình Nghiên giữ gìn dòng tranh Hàng Trống

Nghệ nhân Quách Tuấn Anh - Bạc Định Công

Phố Hàng Bạc

Phố Hàng Chiếu

Phố Thuốc Bắc

Nghề thuộc da: Làng Ninh Hiệp (Bắc Ninh) và Hưng Yên lập nên phố Hàng Da;

Nghề làm trống, làm lọng: Làng Liêu Xá (Yên Mỹ, Hưng Yên), Đọi Tam (Hà Nam) lập nên các phố Hàng Trống, Hàng Lọng;

Nghề khảm trai đồ gỗ và mỹ nghệ sơn mài: Làng Chuyên Mỹ (Phú Xuyên) lập nên phố Hàng Khay, Tràng Tiễn;

Nghề làm sơn: Làng Thọ Vực (Văn Giang, Hưng Yên) lập nên phố Nam Ngự;

Nghề mộc: Làng Liễu Viên (Thường Tín) lập nên phố Lò Sũ;

Nghề rèn nông cụ: mai, thuổng, răng bừa, lưỡi cày: Làng Đa Hội (Đông Anh) lập nên phố Lò Sũ, Lò Rèn; Làng Hòe Thị (Từ Liêm) lập nên phố Sinh Từ, Lò Rèn (có đình Lò Rèn);

Nghề dệt chiếu: Làng Hới (Hưng Hà, Thái Bình), Nga Sơn (Thanh Hóa), Kim Chính (Hoa Lư, Ninh Bình) lập nên phố Hàng Chiếu;

Có thể nói với việc làng nghề tạo nên các phố nghề của Thăng Long - Hà Nội, tập trung chủ yếu ở Khu phố Cổ, quận Hoàn Kiếm ngày nay không chỉ minh chứng cho sự phát triển của các nghề thủ công truyền thống, mà đã tạo nên đời sống sinh hoạt năng động đặc trưng, làm phong phú thêm cho đời sống kinh tế, văn hóa, xã hội của quận trung tâm Thủ đô./

Phố Lân Ông

HOAN KIEM WITH ANCIENT HANG STREETS

ARCH NGUYEN PHU DUC

Today's Hang Street names represent the professions and products of traditional craft guilds in the past, enriching the face of urban society. However, when craftsmen return to the capital, they still bring with them customs, beliefs, lifestyles, ways of thinking, moral standards, and cultural values from the villages where they were born and raised... making culture Thang Long's culture shines, shimmers, is richer and more diverse. At the same time, it also creates a connection between the streets in the capital and the craft villages - the place of artisans. And craft villages - craft streets have become a unique feature of Hanoi craft village culture, especially in Hoan Kiem district in the historic urban center and the Old Quarter is the most characteristic and clearly demonstrated place./